

A close-up, artistic photograph of a woman's dark hair styled in an updo. Two large, vibrant red roses are tucked into the hair. The background is a soft, warm, golden-brown color. The overall mood is romantic and nostalgic.

ΜΑΡΙΑ ΧΙΟΥ

*Η κραυγή που
υψώθηκε πίσω τους,
χάθηκε μέσα σε
μια στιγμή. Ήταν
η αγάπη που είχε
βαφτεί κόκκινη...*

ΣΤΑΧΤΗ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΑ

ΤΙΤΛΟΣ: Στάχτη και πορφύρα
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μαρία Χίου
ΣΕΙΡΑ: Ελληνική λογοτεχνία
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαριάννα Σωκράτους
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Εκδόσεις Έξη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Εκδόσεις Έξη

Copyright © Μαρία Χίου
Copyright © 2020 Εκδόσεις Έξη

ISBN: 978-618-5240-33-2

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν.2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται η κατ' οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και γενικώς αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση σε οποιαδήποτε μορφή και εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις Έξη
Λουίζης Ριανκούρ 13
11523 Αθήνα
Τηλ.: 211 4111078
www.ekdoseiseksi.gr
email: info@ekdoseiseksi.gr
facebook: Εκδόσεις ΕΞΗ

Μαρία Χίου

ΣΤΑΧΤΗ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΑ

Εκδόσεις Έξιν

Αθήνα, Οκτώβρης 1991

Και τώρα είμαι μόνη. Εγώ, το ασήκωτο κοφίνι της μαμιάς με τον Ρούσο μέσα του και ο ατελείωτος δρόμος μπροστά μου, που γέρνει δεξιά και αριστερά σαν βαρκούλα σε τρικυμία. Προχωρώ όσο πιο γρήγορα γίνεται, αλλά μου είναι αδύνατο να κουβαλήσω το καλάθι στα χέρια. Πρώτον, γιατί ο άρρωστος σκύλος μου που κουλουριάστηκε στον πάτο του είναι βαρύς, και δεύτερον, γιατί είμαι ένα παιδί. Όχι, όχι παιδί -πώς το είπε ο πατέρας τις προάλλες; Α, ναι, είμαι μια έφηβη... Μια έφηβη κοπέλα δεκαέξι ετών και αυτή είναι η δεύτερη φορά που βγαίνω μόνη μου από το σπίτι. Την πρώτη ήμουν μικρούλα και το έσκασα. Η μάνα μου με γύρευε παντού, ωστόσο, ποτέ δεν κατάλαβα γιατί με έψαχνε με τόση αγωνία. Αν χανόμουν, η ζωή της θα ήταν πιο εύκολη. Ίσως και η δική μου. Μπορεί όχι πιο εύκολη, αλλά σίγουρα, για όσο κρατούσε, απαλλαγμένη από τις ενοχές. Βαρύ πράγμα οι ενοχές, βαρύ σαν το κοφίνι που είσαι αναγκασμένος να σύρεις μέχρι την άκρη του δρόμου.

Ποιου δρόμου, δεν είσαι σε θέση να πεις, ούτε το γιατί έχεις τύψεις είναι εύκολο να εξηγήσεις. Ένα παιδί σαν εμένα, που, όπως λένε οι γιατροί, ανήκει στο ευρύ φάσμα του αυτισμού, δείχνει αδιάφορο στα συναισθήματα των ανθρώπων. Πώς να πείσει, λοιπόν, για τη θλίψη που κουβαλά; Πώς να δώσει στους άλλους να καταλάβουν πως λυπάται για όλη αυτή την αναστάτωση που προκαλεί;

Μάταιος κόπος... Τόσο μάταιος, όσο η διάσωση του σκύλου μου, του Ρούσου. Ο κτηνίατρος είπε πως είναι πολύ άρρωστος και είναι αναγκαίο να θανατωθεί. «Αναγκαίο» σημαίνει πως δεν υπάρχει άλλη λύση. Οι άνθρωποι που δεν έχουν αυτισμό και μπορούν να δείξουν τα συναισθήματά τους, αλλά και να καταλάβουν των άλλων, λένε συχνά «δεν υπάρχει άλλη λύση». Για εμένα, όμως, είναι αναγκαίο να περπατήσω όλο το δρόμο μαζί με τον Ρούσο, να φτάσω μακριά και να τον σώσω. Και όσο περπατάω, πρέπει να αγνοώ όλα αυτά τα χρώματα και τα σχήματα που ορμούν μέσα στο μυαλό μου και πασχίζουν να με κερδίσουν κάθε στιγμή. Πρέπει να αδιαφορώ για τη μυρωδιά των χρυσανθέμων που, από τη γλάστρα της γειτόνισσας έχει φτάσει μέχρι τον ουρανό. Μυρίζουν τόσο πολύ, που ξαφνικά νιώθω πως βούτηξα στην καρδιά ενός λουλουδιού και πως θα ζήσω στο μίσχο του για πάντα. Το ξέρω, βέβαια, πως δεν είναι αλήθεια, όπως ξέρω πως ο κύριος που μόλις μου μίλησε, χρησιμοποίησε λέξεις από μια γλώσσα που καταλαβαίνω. Όμως, μου είναι δύσκολο να πιάσω τις λέξεις αυτές και να τις βάλω σε μια σειρά, και ακόμη πιο δύσκολο να βρω άλλες δικές μου και να του απαντήσω.

Καμιά φορά αισθάνομαι πως είμαι εγώ μέσα στο καλάθι. Εγώ, η Βάγια, και όχι ο Ρούσος! Σαν να γεννήθηκα στο καλάθι, ή σαν να με έβαλαν εκεί όταν ήμουν ακόμη μωρό. Έπειτα έριξαν πάνω μου ένα σεντόνι για να με κρύψουν -ό,τι δηλαδή έκανε και η αδερφή μου στον σκύλο- και με παρέδωσαν στην τύχη για να με σώσει. Μα τι ξέρει και δαύτη; Χρόνια τώρα κάνει κύκλους γύρω από το σπίτι μου, γύρω από τη μάνα, τον πατέρα μου και όλους όσους αγαπώ. Χρόνια τώρα κάνει κύκλους και δεν τη σταμάτησε κανείς. Κανείς δεν μπόρεσε στον κόπο να σηκώσει το σεντόνι, να με βρει στ' αλήθεια και να με σώσει από τα ασταθή, τα αβέβαια πατήματα της μοίρας μου.

Κωνσταντινούπολη, καλοκαίρι 1947

Σε λίγο καιρό θα γινόταν δύο χρονών, κι όμως δεν περπατούσε καλά. Τα βήματα του μικρού Παρασκευά ήταν ακόμη ασταθή και αβέβαια. Αργότερα η Σεβαστή σκέφτηκε πως έτσι ήταν πάντα η στράτα του παιδιού της. Ασταθή και αβέβαιη, όπως εκείνη την ημέρα που τον πρωτοαντίκρισε, έπειτα από έναν ολόκληρο χρόνο μετά την εμφάνιση της αρρώστιας της.

Η θεία του, η Χρυσούλα, τον άφησε από την αγκαλιά της και ο μικρός τρόμαξε να ισοροπήσει. Με τα χέρια στον αέρα, για μια στιγμή πίστεψε πως μπορούσε να πετάξει. Σήκωσε το μικροσκοπικό του κορμί στις μύτες των ποδιών του, τεντώθηκε και χαμογέλασε στην άγνωστη γυναίκα που στεκόταν απέναντί του. Έπειτα, έκανε δυο βήματα ακόμη και σωριάστηκε στο έδαφος. Η Χρυσούλα έσκυψε, τον τράβηξε από το μανίκι και τον έστησε πάλι στα πόδια του.

«Βάι, βάι, ποτές δεν θα μάθει να περπατά ετούτο το παιδί!»

Η φωνή της έκρυβε ενόχληση, ίσως και θυμό, ίσως και κάτι παραπάνω. Κάτι που η Σεβαστή δεν ήθελε να προσέξει. Προπαντός εκείνη τη στιγμή. Άλλωστε, ήταν μια ώρα δύσκολη, συναισθηματικά φορτισμένη. Η ίδια μόλις είχε κατέβει από το μηχανάκι του αδερφού της και στεκόταν δισταχτική στην άκρη του δρόμου, τρέμοντας σαν το ψάρι. Για μια στιγμή, νόμιζε πως βρισκόταν ακόμη στο βουνό και είχε πάλι θέρμες. Αλλά όχι. Ο γιατρός που την εξέτασε είπε πως ήταν πλέον ολότελα καλά και έτσι σήμερα το πρωί, ο αδερφός της, ο Ιγνάτιος, πήγε και την πήρε. Με έναν βρυχηθμό, αντί για καλημέρα, της έκανε νόημα να μαζέψει τα λιγιστά της υπάρχοντα και να επιβιβαστεί στο τρίκυκλο.

Η Σεβαστή δεν ήξερε πώς να αντιδράσει από τη χαρά της. Γνώριζε, βέβαια, από τα ενθαρρυντικά λόγια του γιατρού πως το κακό είχε περάσει, αλλά δεν περίμενε πως η εξορία της θα τελείωνε τόσο σύντομα. Και τώρα, στεκόταν βουβή, με μάτια κατακόκκινα από τη συγκίνηση, στην άκρη της αυλής, καμαρώνοντας το μονάκριβο παιδί της. Πώς είχε μεγαλώσει, στ' αλήθεια, ο γιος της; Ολόκληρο παιδάκι είχε γίνει ο Παρασκευάς! Ας ήταν καλά η νύφη της, η Χρυσούλα, που τον ανέλαβε, που τον πήρε μια σταλιά παιδί και το 'βαλε στην ίδια κούνια με το δικό της.

Η Σεβαστή αναστέναξε. Στο μυαλό της ήρθαν τα δυο μωρά, έτσι όπως τα 'χε δει την τελευταία φορά, το πρωινό που έφυγε. Μέσα σ' ένα λίκνο στενό, τα δυο τους κεφάλια πρόβαλλαν κάτω από τα σεντόνια σαν ουράνια σώματα. Αντικριστά και ανόμοια. Μια χούφτα ξανθά μαλλιά για τον Αποστόλη, τον ανιψιό της, και

μια αρμαθιά μαύρες μπούκλες για τον Παρασκευά, τον γιο της. Η μέρα και η νύχτα, ο ήλιος και το φεγγάρι. Τόσο διαφορετικά ήταν τα δυο αγόρια... Ωστόσο, εκείνη τη μέρα που τα είδε να κοιμούνται αγκαλιά, λίγες στιγμές πριν την εξορίσουν στο κάστρο του Αετού, η άρρωστη Σεβαστή τα λογάρισε για ένα. Για ένα μωρό, για μια λαχτάρα! Για την ίδια λαχτάρα που μετέπειτα θα κρατούσε ζωντανή, καθώς θα έβηχε ασταμάτητα και θα έφτυνε αίμα στο χώμα της καλύβας της.

Η Χρυσούλα, μόλις είδε το μωρό να απομακρύνεται, γύρισε την πλάτη της και έφυγε δίχως να πει μια λέξη. Επιτέλους! Είχε έρθει η ώρα να ξεφορτωθεί το Τουρκάκι. Έναν χρόνο τώρα, της είχε ψήσει το ψάρι στα χείλη με τις τσιρίδες του. Τι τζαναμπέτικο στ' αλήθεια! Τι δύσκολο παιδί! Και ας έλεγε ο άντρας της πως για όλα έφταιγε η στενωσιά της κούνιας του. Αλλά τι ήξερε και δαύτος; Και αν δεν τον είχε συνεχώς στην κούνια, τι θα 'πρεπε να κάνει δηλαδή; Να τρέχει ξοπίσω από το τζαναβάρι* της κουνιάδας της όλη την ώρα;

Η Χρυσούλα ξεφύσπησε θυμωμένα, μάζεψε το μακρύ φουστάνι της, που σάρωνε στο διάβα της την αυλή, και μπήκε στο σπίτι. Από μέσα ακούγονταν ήδη οι φωνούλες του γιου της, του Αποστόλη, και αυτό από μόνο του ήταν μια καλή πρόφαση για να ξεμπερδεύει με τη Σεβαστή. Άλλωστε, ποτέ της δεν χώνεψε την αδερφή του άντρα της. Αν δεν ήταν στη μέση ο τουρκόσπορος, κάλλιο να τα 'χε τινάξει η κακοκέφαλη από το χτικιό, να πούχαζαν για πάντα από εκείνη! Σαν το σκέφτηκε

---

* Τζαναβάρι: θηρίο.

αυτό, αμέσως σταυροκοπήθηκε, μα δεν το έπαιρνε πίσω. Μια αγανάκτηση και μια μανία στριμώχνονταν μέσα της τόσο καιρό και άλλον καθγά δεν είχε με τον Ιγνάτιο παρά μονάχα για λογαριασμό της Σεβαστής. Και όλα τούτα, όχι μόνο από την εποχή που την εξόρισαν κακήν κακώς από το σπίτι, αλλά και πρωτύτερα. Από τη μέρα που η ίδια παντρεύτηκε και ήρθε να μείνει σιμά της.

Νιόβγαλτη κοπελούδα ήταν τότε η Χρυσούλα και, μιας και δεν είχε πεθερά, πρόσμενε από τη Σεβαστή στήριξη και ορμηνίες. Μα άδικα περίμενε. Η κουνιάδα της ήταν εντελώς ανοικοκύρευτη. Ολημερίς, περί άλλων τύρβαζε κι ενίοτε στεκόταν μπροστά στα παραθύρια στολισμένη σαν μαούνα του Γαλατά. Η Χρυσούλα την έβλεπε και έφριπτε. Κουνούσε με υπεροψία το κεφάλι φτύνοντας στον κόρφο της, παρ' όλο που δεν ήξερε ακόμη τίποτα για τα καμώματά της. Παρ' όλο που δεν είχαν έρθει ακόμη τα χειρότερα...

Ωστόσο, αυτά που ονόμαζε «χειρότερα» η νύφη της, ήταν τα καλύτερα για τη Σεβαστή. Οι πιο όμορφες στιγμές της, και δεν μετάνιωνε καθόλου για όλα όσα είχε ζήσει. Τον Εμρέ, τον πατέρα του μικρού, τον αγαπούσε πολύ. Από παιδιά μαζί μεγαλώσανε και είχε πολύ όμορφες αναμνήσεις. Τι μπορούσε, λοιπόν, να της πει και η Χρυσούλα; Τι ήξερε εκείνη για όλα αυτά που ένιωθε, για όσα είχε περάσει; Μονάχα μουρμούριζε, σήκωνε με αλαζονεία το φρύδι και φιλούσε τις εικόνες της Παναγιάς πρωί, μεσημέρι και βράδυ. Αλλά δεν ζητούσε από Εκείνη φώτιση. Η Σεβαστή ήταν σίγουρη. Αστροπελέκι ζητούσε!

Αχ, καημένη Χρυσούλα... σκέφτηκε.

Η Σεβαστή, καθισμένη τώρα στο πεζούλι έξω από την

πόρτα της, πάσχιζε να μη συλλογιέται άλλο τη γυναίκα του Ιγνάτιου. Η προσοχή της στράφηκε ολότελα στο παιδί. Ο Παρασκευάς έπεφτε και σηκωνόταν, πήγαινε και ερχόταν, έτρεχε σαν να μην πατούσε τα πόδια του στη γη. Σαν το μικρό τζιτζίκι που 'χε πιάσει κάποτε ο Εμρέ και του το πήρε από τα χέρια ο πατέρας του...

Όλα αυτά είχαν γίνει παλιά, πολύ παλιά, όταν η μάνα της Σεβαστής ζούσε ακόμη και από το ανοιχτό παραθύρι του σπιτιού τους ξεχύνονταν αρώματα αλλιώτικα. Μαχλέπι και λιβάνι, και μια πίτα που η συγχωρεμένη μόλις είχε φουρνίσει. Ήταν Κυριακή πρωί, Ιούλιο μήνα. Η εκκλησιά είχε πια σχολάσει και η μικρή Σεβαστή, που δεν έβλεπε την ώρα, έτρεξε πρώτη στο σπίτι. Πέταξε το καλό της το φουστάνι πάνω στο κρεβάτι και έβαλε το πρόχειρο, αυτό που η μάνα της την άφηνε να λερώνει με χώματα από την αυλή. Με μια λαχτάρα αξέχαστη βγήκε πάλι έξω να ανταμώσει τον Εμρέ. Ήταν εκεί. Την περίμενε και χαμογελούσε ήδη στα κλειστά της πορτόφυλλα.

Μετά ήρθε ο πατέρας του, ο Μουράτ. Στάθηκε στην άκρη του μαντρότοιχου και τους κοιτούσε. Ο γιος του είχε πιάσει ένα τζιτζίκι και έτσι τον κάλεσε να πάει κοντά του. Όταν ο Εμρέ πλησίασε, ο Μουράτ του το πήρε από τα χέρια και η Σεβαστή χαμήλωσε το κεφάλι, κρατώντας την ανάσα της. Τι άσχημος που 'ταν τούτος ο άντρας! Τι βρώμικος! Τι ανεπιθύμητος! Για όλους ήταν ανεπιθύμητος, από πάντα και από παντού. Από την αυλή της Σεβαστής, από τη ζωή του Εμρέ, από εκείνο το ανέμελο καλοκαίρι της Πόλης. Ο Μουράτ, όμως, δεν έδινε δεκάρα για την απέχθεια που έβλεπε ζωγραφισμέ-

νη στο πρόσωπο της μικρής. Με τα χοντρά του δάχτυλα έσφιξε με δύναμη το έντομο κι εκείνο φτερούγισε απελπισμένα, μια στιγμή πριν παραδοθεί ολότελα στην ελεεινή παλάμη του. Κατόπιν, ο Μουράτ έκοψε ένα αγκάθι από τη φραγκοσουκιά στη γωνιά του δρόμου, το έμπηξε μέσα στο τζιτζίκι και το άφησε να πετάξει. Η Σεβαστή γούρλωσε τα μάτια και άπλωσε τα χέρια της ψηλά, σαν να 'θελε να το γλιτώσει. Αλλά ήταν αργά... Το έντομο, ελεύθερο πια, έκανε σβούρες στον αέρα, πετώντας αλοπρόσαλλα σαν δαιμονισμένο...

Και τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, καθισμένη στο πεζούλι του σπιτιού της, με το βλέμμα καρφωμένο στον Παρασκευά, η Σεβαστή το θυμήθηκε πάλι. Του 'μοιαζε το τζιτζίκι... Αυτό σκέφτηκε, και έπειτα, σαν θέλησε να διώξει στα γρήγορα την ανάμνηση, έψαξε τις τσέπες της. Μέσα εκεί, τυλιγμένο σε ένα μαντίλι, βρήκε ένα *σιμίτι**. Της το 'χε δώσει ο Ιγνάτιος, σαν ανέβηκε να τη φέρει το πρωί από το βουνό. Το ξετύλιξε και το άπλωσε μπροστά της για να το δει ο μικρός.

Το παιδί κάτι έπιασε με την άκρη του ματιού του και αμέσως σταμάτησε την αλόγιστη τρεχάλα. Στάθηκε, και για μια στιγμή την κοίταξε στα μάτια. Μπροστά του είχε μια άγνωστη γυναίκα, που ήταν καθισμένη κατάχαμα και του χαμογελούσε. Η Σεβαστή σύρθηκε λίγο ακόμη κοντά του με το χέρι απλωμένο. Το παιδί την πλησίασε αργά και εκείνη, με κινήσεις απαλές, το πήρε αγκαλιά και το κάθισε στα γόνατά της. Με δάχτυλα που έτρεμαν, έκοψε ένα κομμάτι από το σιμίτι και του το έβαλε στο στόμα.

---

* Σιμίτι: κουλούρι με σουσάμι.

Μετά έσκυψε πάνω του και το σκέπασε ολόκληρο με το ισχνό κορμί της. Και η φωνή της, που εδώ και ώρα τρεμόπαιζε στο λαιμό και στα στήθη πασχίζοντας να σκαρώσει ένα ξεχασμένο παιδικό τραγούδι, έπαψε πια να 'ναι ψίθυρος φοβισμένος. Έγινε νανούρισμα γλυκό, μαγικός αυλός και ύμνος φερμένος από τα βάθη της Ανατολής. Από εκεί όπου γεννιούνται τα παραμύθια...

Το μεσημέρι η Χρυσούλα βγήκε από την κάμαρα. Τράβηξε απαλά την πόρτα πίσω της, ρίχνοντας πρώτα μια ματιά από τη χαραμάδα. Ο Αποστόλης κοιμόταν βαθιά και έτσι βρήκε την ευκαιρία να πεταχτεί μέχρι την εκκλησία. Είχε ψύσει ένα πρόσφορο και βιαζόταν να προλάβει τη νεωκόρο για να της το δώσει. Ο Ιγνάτιος δεν είχε φανεί ακόμη και στη διπλανή κάμαρα, της κουνιάδας της, επικρατούσε ησυχία.

Η Χρυσούλα τύλιξε το σάλι γύρω από τους ώμους της και το συγκράτησε σφιχτά με το ένα χέρι. Προσπέρασε βιαστικά την πόρτα της Σεβαστής και βγήκε έξω. Η ώρα ήταν περασμένη και οι νοικοκυραίοι βρίσκονταν ήδη στα σπίτια τους. Στους δρόμους, γύρω από τα μαγαζιά, μια αλλόκοτη σιγή μπέρδευε τα βήματά της. Στόρια κλειστά, κουτάβια κοιμισμένα και ένα αεράκι σέρτικο βαριανάσαινε στα σοκάκια. Όταν έφτασε στο προαύλιο της εκκλησίας, διαπίστωσε πως η βαριά καγκελόπορτα ήταν κλειστή. Η Χρυσούλα έκανε μια γκριμάτσα απογοήτευσης χτυπώντας με πείσμα το τακούνι της στο δρόμο. Τόσος κόπος θα πήγαινε χαμένος. Κρίμα, και είχε βάλει όλη της την τέχνη στο ζύμωμα, στο σφράγισμα, στο ψήσιμο. Γιατί δεν την περίμενε η νεωκόρος;

Ξαφνικά ένιωσε έναν ανεξήγητο θυμό να φουντώνει μέσα της και πήρε να ταρακουνά την κλειστή καγκελό-πορτα με δύναμη. Τίποτα... Καμιά απάντηση. Μονάχα ένα σκυλί γάβγισε πίσω της και την έκανε να αναπνέσει. Η Χρυσούλα τρόμαξε και έσφιξε στην αγκαλιά της το πρόσφορο. Ώρα ήταν τώρα να της πέσει από τα χέρια και να πήγαινε στο βρόντο κάθε της προσπάθεια. Ο σκύλος, όμως, δεν έδειχνε να συμμερίζεται το άγχος της. Κουνώντας την ουρά του, πήγαινε και ερχόταν ολόγυρά της και απαιτούσε, όλο απαιτούσε. Χάδια, βλέμματα, ίσως και ένα κομμάτι από τη λιχουδιά που 'χε τυλιγμένη στο προσόψι.

Μα η Χρυσούλα θύμωσε κι άλλο. Με το πεσκέσι της ακόμη αγκαλιά, έσκυψε, διάλεξε μια πέτρα μυτερή και την πέταξε με δύναμη στη μουσούδα του ζώου. Ένα αλύχτισμα πόνου τάραξε για μια στιγμή τη γειτονιά και η ίδια πισωπάτησε.

«Μη δώτε τα άγια τοις κυσί...» ψιθύρισε, δίνοντας άλλοθι στην πράξη της κι έπειτα, νιώθοντας καλύτερα, έκανε απότομα μεταβολή παίρνοντας το δρόμο της επιστροφής.

Με βήμα γοργό έφτασε πάλι πίσω στην αυλή της. Μα τώρα η πόρτα του σπιτιού της έχασκε μισάνοικτη, σημάδι πως ο Ιγνάτιος είχε γυρίσει.

Η Χρυσούλα μπήκε βιαστική μέσα και άφησε το πρόσφορο στην φωμιάρα. Με την άκρη του ματιού της τον είδε που καθόταν σκυθρωπός στην ξύλινη καρέκλα.

Ο άντρας της τής έριξε μια στραβή ματιά και εκείνη αγανάκτησε. Τι κακορίζικη που ήταν στ' αλήθεια! Πώς νόμιζε ότι με αυτόν το γάμο θα γινόταν κυρά και αρχό-

ντισσα; Χειρότερη από δούλα είχε καταντήσει! Αναγκα-
σμένη να τον υπηρετεί. Και να υπηρετεί και τη Σεβαστή
μαζί. Γιατί η Σεβαστή, κακά τα ψέματα, βρισκόταν πά-
ντα και παντού. Η αδελφή του δέσποζε πάντα στις σκέ-
ψεις του, ακόμη και τώρα, που ο άντρας της μούσκευε
γαλέτες στο κρασί και τις μασουλούσε λαίμαργα.

«Πατλιτζάνες* σου 'χω, καημένες. Τι τρώγεις εκεί χά-
μου; Ε, Ιγνάτιε, σου μιλώ! Στάσου μια στιγμή να στρώ-
σω».

Ο Ιγνάτιος δεν απάντησε. Σηκώθηκε, έριξε μια ματιά
στον γιο του που κοιμόταν παραδίπλα κι έπειτα στάθη-
κε δίπλα στο παράθυρο, τραβώντας τις κουρτίνες.

«Πήγες του λόγου σου φαγί στην αδερφή μου;»

Η Χρυσούλα σταμάτησε να κόβει το ψωμί και όρθωσε
τη μέση της σαν να τη χτύπησε ηλεκτρικό ρεύμα.

«Δεν περίσσεψε...»

«Να της πας!» της είπε επιτακτικά κι έπειτα κάθισε
πάλι στο τραπέζι δίχως να πει τίποτα άλλο. Μέσα στις
παλάμες του η γαλέτα είχε γίνει χίλια κομμάτια κι εκεί-
νος χούφτωνε τα θρύψαλα και τα 'ριχνε όπως-όπως μες
στο στόμα του.

Η Χρυσούλα άνοιξε την κάνουλα του βαρελιού και
γέμισε την κανάτα αμίλητη. Στο μυαλό της χόρευαν
μαύρες σκέψεις κι εκείνο το φαρμάκι που 'χε κρυμμένο
για τους ποντικούς, τρύπωνε στο λογισμό της ακάλε-
στο. Αν έβαζε μια στάλα στις πατλιτζάνες που θα πή-
γαινε στην κουνιάδα της; Αν έριχνε λίγο στο γάλα του
Παρασκευά; Τώρα που 'φυγε από τα χέρια της και δεν

---

* Πατλιτζάνες: μελιτζάνες.

είχε την ευθύνη του, μπορούσε κάλλιστα να το κάνει, δεν μπορούσε; Αχ, μακάρι να πέθαινε το κακορίζικο! Μακάρι να 'βγαζε το κακό σπυρί και η παστρική, να τελειώνανε με δαύτη!

Άφησε το κρασί με θόρυβο πάνω στον πάγκο του νεροχύτη και βγήκε φουρκισμένη από το δωμάτιο.

Λίγη ώρα μετά, ο Ιγνάτιος έτρωγε σιωπηλός στο ξύλινο τραπέζι της κουζίνας. Με βλέμμα χαμένο, αναμασούσε το φαγητό και τις σκέψεις του. Έπειτα κατάπινε με κόπο, κάνοντας μορφασμούς απδίας.

Τι απαίσιο που είναι σήμερα το φαγί! Τι πικρές που είναι οι πατλιτζάνες! Η Χρυσούλα φταίει. Γιομίζει τα πάντα με πικρίλα..., συλλογιζόταν.

Έσπρωξε το πιάτο του μακριά και σηκώθηκε. Τράβηξε πάλι την κουρτίνα στο παραθύρι της κουζίνας και κοίταξε έξω. Ησυχία... Η Σεβαστή και το παιδί κοιμόντουσαν. Άμα πώς κοιμόντουσαν; Νηστικοί; Χτύπησε με θυμό τη γροθιά του στη γούρνα του νεροχύτη. Έψαξε τις τσέπες του και βρήκε ένα τσιγάρο. Το άναψε και τράβηξε δυο γερές ρουφηξιές. Κάπως καλύτερα τώρα. Ο καπνός θόλωσε για λίγα δευτερόλεπτα τη σκέψη του και όταν το τοπίο καθάρισε ξανά, ο Ιγνάτιος θυμήθηκε τη μέρα που φόρτωσε τη Σεβαστή στο τρίκυκλο και ανέβηκαν αντάμα στο κάστρο του Αετού. Εκείνη έβηχε. Κάθε λεπτό που περνούσε όλο και περισσότερο. Νόμιζε πως ήθελε να αδειάσει τα σωθικά της στον χωμάτινο δρόμο. Ακριβώς όπως ήθελε να την αδειάσει και ο Ιγνάτιος.

Ο ίδιος κάπνιζε και τότε όπως και τώρα, και τραβούσε αμίλητος το δρόμο του. Ο γιατρός που τους είχε επισκε-

φτεί εκείνη την ημέρα αχάραγα, ήταν σαφής και κατηγορηματικός. Η Σεβαστή είχε φυματίωση και ήταν επιτακτική ανάγκη να απομακρυνθεί το ταχύτερο δυνατό από την οικογενειακή εστία. Έτσι τους είπε.

Ο Ιγνάτιος την κοίταξε με μίσος. Δεν τον ένοιαζε αν έφταιγε εκείνη ή όχι που είχε αρρωστήσει. Δεν τον ένοιαζε καν η φροντίδα της, που τον βάραινε από τότε που πέθαναν οι γονείς τους. Τον ένοιαζε που ντρεπόταν. Ό,τι ένιωθε και δεν ένιωθε για τη Σεβαστή, τον τελευταίο καιρό είχε αλλάξει πλέον μέσα του μορφή. Και η αδυναμία που της είχε όλα αυτά τα χρόνια, έμοιαζε πια να του προκαλεί σύγχυση. Σαν να μην ήταν αγάπη. Σαν να 'ταν κάτι άλλο, δηλητηριώδες.

Ο Ιγνάτιος ήταν θυμωμένος. Τον είχε ξεγελάσει η αδερφή του. Γνώριζε, βέβαια, πως από τότε που έφυγαν από τη Χάλκη και εγκαταστάθηκαν στην Πόλη, η Σεβαστή έκανε παρέα με εκείνο το Τουρκάκι, τον Εμρέ. Μα ήταν παιδιά τότε, ποιον πείραζαν; Το πρόβλημα δημιουργήθηκε αργότερα, όταν μεγάλωσαν. Και μαζί τους μεγάλωσε η ξεδιαντροπιά και το όνειδος.

Ξεδιαντροπιά και όνειδος είχε, άλλωστε, κι εκείνος φορτωμένα στο μηχανάκι του εκείνο το πρωινό. Για ποιον λόγο να τη λυπηθεί; Όσο την άκουγε να βήχει, τόσο λογάριαζε με το νου του πως δεν θα 'βγαζε ούτε καν τη βδομάδα στο κάστρο του Αετού.

Σαν έφτασαν, έσβησε τη μηχανή και τη βοήθησε να κατέβει. Μάζεψε τα λιγοστά της υπάρχοντα και τα μετέφερε στο γκιαβγκίρι* που θα τη φιλοξενούσε τις υπό-

---

* Γκιαβγκίρι: λιθόκτιστη ή ξύλινη καλύβα.

λοιπες μέρες της ζωής της. Η ίδια δεν μιλούσε. Ωχρή σαν φάντασμα, τον κοίταζε που πήγαινε και ερχόταν παραμένοντας ασάλευτη.

Αυτά θυμόταν από εκείνη τη μέρα ο Ιγνάτιος. Αυτά και τις σκέψεις του, που τον σιγόκαιγαν σαν παρατημένο τσιγάρο. Όλο σκεφτόταν: *Ας πεθάνει... Άμα πεθάνει, θα 'ναι καλύτερα για όλους!* κι έσκυβε το κεφάλι όλο και πιο κάτω από ντροπή.

Έκλεισε την κουρτίνα και τραβήχτηκε από το παράθυρο. Η Σεβαστή δεν πέθανε τελικά. Ένας Θεός ξέρει πώς, έγινε καλά και ξαναγύρισε κοντά τους. Εκείνος κάθε μέρα ανέβαινε στο βουνό και της πήγαινε ένα πεσκέσι γεμάτο πόσιμο νερό, φαγητό, βιβλία και το γιατρικό της. Τ' άφηνε έξω από την καλύβα, κρεμασμένα από ένα καζίκι*, και έφευγε πάλι. Την επόμενη μέρα, σαν έβλεπε το πακέτο άδειο και αφημένο στην ίδια θέση, καταλάβαινε πως η Σεβαστή ζούσε ακόμη, πως την είχε βγάλει τη νύχτα. Το μάζευε, λοιπόν, το φόρτωνε στο τρίκυκλο και έπαιρνε αμίλητος το δρόμο της επιστροφής. Στη διαδρομή συλλογιζόταν τα λόγια της γυναίκας του και κουνούσε μοναχός το κεφάλι. Είχε δίκιο η Χρυσούλα... Η αμαρτία της είχε στείλει την αρρώστια, η αμαρτία θα την έστελνε στον άλλον κόσμο. Αλλά θα παιδευόταν πρώτα! Θα μαρτυρούσε, μέχρι να βγει η ψυχή της! Αυτό ήταν το πρόπον...

Και τώρα; Ποιο ήταν τώρα το πρόπον; Να την αφήσει νηστική να λιώσει στην κάμαρά της; Ο Ιγνάτιος αναστέναζε και κοίταζε ολόγυρα. Κάπου στην κουζίνα θα υπήρ-

---

* Καζίκι: πάσσαλος.

χε κάτι φαγώσιμο, δεν μπορεί. Ωστόσο, οι *πιατάντζες** ήταν πλυμένες και βαλμένες στο ράφι και το *σεφερτάσι*** είχε μόνο λίγο *ασουρέ****. Περισσότερο από ένστικτο, παρά γιατί περίμενε να βρει κάτι, ο Ιγνάτιος άνοιξε την φωμέρα. Και τότε το είδε. Το πρόσφορο! Για μια στιγμή κοντοστάθηκε διστάζοντας. Ήταν σωστό; Το πρόσφορο ήταν για την εκκλησία... Έμεινε για λίγο ασάλευτος και μέχρι να αποφασίσει, η μορφή της Χρυσούλας ζωντάνεψε μπροστά του. Τη φαντάστηκε να στέκεται στο έμπα της πόρτας θυμωμένη. Τα χέρια της σφιγμένα σε γροθιές, έμοιαζαν σφηνωμένα στη λεπτή της μέση.

«Μη δώτε τα άγια τοις κυσί!» του έλεγε και τον κοιτούσε με απαξίωση.

Πετάχτηκε αλαφιασμένος. Έσφιξε προστατευτικά το πρόσφορο στα χέρια του κι έπειτα το 'χωσε βιαστικά κάτω από το πουκάμισό του. Το βλέμμα του βούλιαξε. Ποια είναι τα άγια, Χρυσούλα και ποια τα σκυλιά;

Ο Ιγνάτιος έμοιαζε χαμένος. Και η Σεβαστή, μια ανάμνηση με κοτσίδες και φουστάνι εμπριμέ, βρήκε την ευκαιρία και βρέθηκε ξανά κοντά του. Στα χέρια της κρατούσε καπνό και του τον έβαζε στα πληγιασμένα του γόνατα. Ήταν καλοκαίρι, το τελευταίο τους καλοκαίρι στη Χάλκη. Εκείνος έπεφτε και χτυπούσε συνεχώς και η αδερφή του, σαν μεγαλύτερη, τον μάζευε και τον γιατροπόρευε κάθε φορά.

«Αχ, πασά μου, αχ! Πώς τα 'καμες έτσι τα ποδάρια σου, μου λέγεις; Σους μπρε, σους, μη φωνασκείς, θα

* Πιατάντζες: πιατέλες.

** Σεφερτάσι: δοχείο φαγητού.

*** Ασουρές: νηστίσιμο γλυκό από βρασιμένο σιτάρι, καρύδια, σταφίδες και κανέλα.

γιάνει με τούτο 'δώ. Θα γιάνει, σου λέγω...» του 'λεγε παρηγορητικά.

Ήταν το καλοκαίρι της ανεμελιάς, όταν ήταν και οι δυο τους μικρά παιδιά. Ο Ιγνάτιος με φυσοκάλαμα και σφεντόνες γύριζε ολημερίς στις ακροθαλασσιές. Σημάδευε θαλασσοπούλια και μάζευε κοχύλια. Τα θαλασσοπούλια πετούσαν μακριά και δεν τα πρόφτανε, μα τα κοχύλια τα γυάλιζε και της τα έδινε. Και εκείνη, πάντα κοντά του, χάζευε τον ορίζοντα κατά την Πόλη και τον Γαλατά.

Χαμήλωσε το κεφάλι θλιμμένος. Και τι δεν θα 'δινε να γινόντουσαν όλα όπως πρώτα. Να 'χε τη Σεβαστή πάλι κοντά του και να 'ταν καλοκαίρι. Να βρίσκονται στη Χάλκη, αυτός να σημαδεύει τη ζωή και εκείνη να βάζει στις τσέπες της κοχύλια.

«Μήπως τούτα είναι τα άγια, Χρυσούλα;» αναρωτήθηκε φωναχτά. «Αχ, γυναίκα, αλλιώς το 'πε Εκείνος και αλλιώς οι άνθρωποι γροικάνε ...»

ΣΤΑΧΤΗ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΑ

*Θύμησες μιας άθλιας εποχής
που ο χρόνος δεν μπόρεσε ποτέ να σβήσει.*

Κωνσταντινούπολη, Σεπτέμβρης 1955. Ο ουρανός φλέγεται και το κακό ρέει λάβα καυτή, σκορπίζοντας στάχτη και πορφύρα στο πέρασμά της. Άντρες με πρόσωπα τραχιά, με λιστούς και παραγγέλματα παρελαύνουν στα σοκάκια της πόλης. Αναγνωρίζουν τα σημάδια στους τοίχους και σπάνε κάθε τι ελληνικό. Με το αίμα πιάνουν το δίκιο και το λερώνουν.

Η Σεβαστή τρέμοντας ξεχύνεται στους δρόμους. Το σπίτι της έχει στιγματιστεί, το μαινόμενο πλήθος κατευθύνεται προς το μέρος της. Φωνάζει απεγνωσμένα, μα τη φωνή της σκεπάζει ο θρήνος και οι κραυγές αυτών που τρέχουν να σωθούν. Ο Εμρέ καλείται αυτή τη δύσκολη στιγμή να επιλέξει. Θα προστατέψει την Ελληνίδα που αγαπά ή θα την αφήσει έρμαιο στα χέρια του όχλου;

Η Σεβαστή στα μάτια του διαβάζει την αλήθεια. Η αποκάλυψη την τρομάζει. Για μία και μοναδική στιγμή σκέφτεται το παιδί τους. Μετανιώνει. Και τότε, τη νύχτα του μεγάλου διωγμού παίρνει την απόφαση...

Είκοσι χρόνια μετά, ο Εμρέ αποφασίζει να αναζητήσει τη γυναίκα που αγάπησε. Τότε οι μοίρες παίρνουν θέση και αρχίζουν να γνέθουν τα νήματα...

Οι πρωταγωνιστές της ζωής θα κριθούν για τις επιλογές τους. Θα αγαπήσουν, θα τολμήσουν, θα πληγώσουν και θα πληγωθούν, πληρώνοντας το τίμημα ενός παρελθόντος που βυθίστηκε στις στάχτες...

**«Ζούσα με τη λαχτάρα της επιστροφής πως ίσως μια μέρα
θα ξανάβλεπα τον χαμένο μου παράδεισο».**

